

Medicina xinesa, una aposta arriscada

«Un centre que faci recerca sobre remeis tradicionals (xinesos o de qualsevol altre lloc) per força arribarà a la conclusió que la majoria de productes no funcionen»

L'anunci fa uns dies de la signatura d'un acord entre la Generalitat, l'Ajuntament de l'Hospitalet i el govern xinès per la creació del Centre Europeu de Medicina Tradicional Xinesa ha passat pels noticiaris sense pena i amb poca glòria, amb la complaença d'uns i la indiferència d'altres. La nota de premsa de la Secretaria d'Universitats i Recerca anuncia que el centre impulsarà la recerca, la docència, l'atenció clínica i la cultura, tot relacionat amb la medicina xinesa. A mi em fa la impressió que aquesta aposta del Govern té un risc molt alt, i que difícilment acontentarà tots els implicats.

D'entrada, pels cognoms. La medicina, com a activitat dedicada a la prevenció i el tractament de malalties, no té cognom. Les diverses tradicions mèdiques pre-científiques han convergit en una única medicina, que no és pròpia d'enlloc i que funciona igual a tot arreu. En aquest sentit, l'estudi i la difusió del coneixement mèdic pre-científic de la Xina té un interès cultural indubtable, però xoca amb un altre objectiu del centre: la recerca.

Per definició, la recerca és agnòstica. No se sap la resposta a una pregunta, es fan experiments basats en hipòtesis i s'accepta el resultat, de més bona o mala gana. En medicina, el més habitual és que els resultats no siguin prou bons per continuar, i el que separa una idea d'un tractament no és només el temps i els diners, sinó que molt sovint el que falla és, simplement, la biologia.

De manera que un centre que faci recerca sobre remeis tradicionals (xinesos o de qualsevol altre lloc) per força arribarà a la conclusió que la majoria de productes no funcionen. El fet que l'esperança de vida a la Xina fos de 30 anys fins a l'arribada de la medicina científica a mitjan segle passat és una pista de l'eficàcia de la medicina pre-científica xinesa. Per altra banda, la concessió del Nobel de Medicina l'any 2015 a Tu Youyou pel descobriment de l'artemisina indica que algunes plantes de la farmacopea xinesa tenen propietats medicinals comprovables.

Per ara he esmentat el xoc entre cultura i recerca i la necessitat d'acceptar que no tots els experiments donen el resultat desitjat. A partir d'aquí vénen les dificultats autèntiques.

He esmentat les plantes medicinals. La medicina tradicional xinesa fa servir tota mena d'ingredients, entre ells parts d'animals en perill d'extinció, o que tenen la mala sort de tenir parts del cos en forma de penis (o que, simplement, tenen penis). Per raons òbvies, aquest centre no podrà treballar amb espècies en perill d'extinció, però fins i tot la idea de comprovar experimentalment si la banya de cérvol és un tractament per la impotència seria difícil de justificar davant d'un comitè avaluador de projectes.

Un altre element de fricció és la formació. Si en una part del centre s'estan investigant les propietats curatives d'una planta (amb experiments que podrien donar resultat negatiu) i en una altra part del centre, o en una aula de la UB, de l'Hospital Clínic o de la UPF, s'està ensenyant que aquesta planta té propietats curatives, alguna cosa no està funcionant. No sé com es pensa resoldre aquesta incongruència. Només em limito a assenyalar que la part més visible del projecte, la formació, podrà avançar sense estar connectada amb els fonaments que l'haurien de sostenir.

Això pel que fa a les propietats curatives de les plantes, que no deixa de ser una versió local de

l'herbalisme de tota la vida i que a Occident ens ha donat meravelles com l'aspirina i el taxol. Si hi afegim la variable ?acupuntura? entrem al reialme de la metafísica.

L'acupuntura es basa en la creença en unes forces vitals i uns meridians d'energia (entesa com a metàfora, no com a concepte físic). La teoria de l'acupuntura és comparable a la teoria de l'ànima de la religió cristiana, que s'estudia a les facultats de teologia i que té una literatura abundant. Ni l'ànima cristiana ni els meridians d'energia no es presten gens a l'estudi científic.

I no és que no s'hagi fet recerca en acupuntura. Se n'ha fet molta, i ha arribat a la conclusió que és un placebo. Experiments amb agulles retràctils (que simulen la punció) o clavant les agulles en llocs a l'atzar (no als punts que diu la teoria) han donat els mateixos resultats que l'acupuntura ?autèntica?: un lleu efecte placebo per algunes indicacions. El placebo és un fenomen interessantíssim, però pel que fa a l'acupuntura la recerca està feta, els resultats no la validen i un centre que faci recerca per veure si funciona compromet la seva credibilitat.

Si aquest centre funciona com cal esperar, a la vista de la professionalitat de les entitats implicades, les propietats curatives d'algunes plantes es validaran i donaran lloc a medicaments tan respectables com l'aspirina. Altres plantes mostraran eficàcies baixes, toxicitats altes o altres inconvenients, i caldrà descartar-les com a medicines, igual que s'ha fet amb la major part de l'herbolari tradicional català. Si, en contra del sentit comú, es fa recerca en acupuntura, els resultats només poden ser el que ja es coneixen dels centenars d'estudis fets a altres llocs seguint el mètode científic.

Què podem esperar de tot plegat? Un èxit espantós seria, per exemple, cinquanta compostos validats en deu anys. Ni que fos una dotzena seria per brindar molt fort. No hi ha cap centre al món que pugui vantar-se de produir aquesta quantitat de coneixement en el camp de la medicina. Des del punt de vista català seria un èxit indiscutible. Ara bé, no em vull imaginar la dificultat diplomàtica d'haver de dir als patrocinadors del centre que la resta de les plantes del catàleg no tenen activitat terapèutica, i que la part útil de la farmacopea mil·lenària xinesa es pot escriure en un *post-it*. Si la formació ha d'estar validada per la recerca, caldrà eliminar dels programes tot allò que no ha passat el filtre de la ciència, inclosa l'acupuntura. L'èxit del centre pot ser un fracàs des del punt de vista del govern xinès, perquè les expectatives d'uns i altres no sembla que estiguin del tot alineades.

Els herbolaris europeus es van convertir en farmacèutics gràcies a l'aplicació del mètode científic. No tinc clar que els herbolaris xinesos estiguin disposats a sotmetre's a aquest judici. L'ambició científica d'aquest projecte és gran, però als polítics també se'ls gira feina. A uns i altres, molta sort.